

УДК 342.349

Лахай Є. С., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Устинова І. П., к.ю.н., доцент

ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУВАННЯ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ

В усіх цивілізованих державах основними методами мобілізації державних доходів є податки, позики й емісії. Другим за фінансовим значенням методом мобілізації державних доходів є позика. Нині всі розвинені держави користуються позиками. Це пов'язано із значним збільшенням бюджетного дефіциту, можливим розривом між податковими надходженнями та бюджетними витратами, тобто в умовах ринкової економіки державна позика стає обов'язковим елементом фінансової діяльності держави.

У теорії фінансового права - державна позика розглядається у двох значеннях: як економічна і як правова категорія. Як економічна категорія позика є системою грошових відносин, що виникають у зв'язку з залученням державою на добровільних засадах для тимчасового використання вільних коштів юридичних і фізичних осіб. Економічна сутність державної позики полягає в тому, що тимчасово вільні кошти юридичних і фізичних осіб акумулюються на умовах зворотності і платності та використовуються державою як позичковий капітал [1, с. 233].

Основним джерелом державних доходів, як відомо, є податки. Крім того, для погашення відсотків за користування державною позикою використовують податкові надходження. Сьогоднішні державні позики — це потенційні завтрашні податки. Деякі платники податків є власниками державних цінних паперів. Вони одержують відсотки за цими паперами і водночас сплачують податки, які частково використовуються на виплати державних позик. У зв'язку з цим визначають такі основні відмінності між податками і позиками: податки безповоротно сплачуються державі, тоді як запозичені кошти підлягають поверненню; податки мають примусовий характер, а позики, як правило, добровільний; для податків характерний одnobічний рух коштів, а при наданні позики держава видає зустрічні фінансові зобов'язання; позики збільшують державні витрати, тобто функціонування державної позики призводить до утворення державного боргу, а податки не вимагають додаткових витрат на відшкодування [2,

с. 252].

Держава використовує позику і для регулювання грошового обігу. В умовах інфляції державні позики, як основна форма державної внутрішньої позики тимчасово зменшують платоспроможний попит населення, оскільки з обігу вилучаються надлишкові грошові знаки. Однак за непродуктивного використання мобілізованих за допомогою державної позики коштів джерелом погашення можуть бути нові позики. Розміщення нових державних позик для погашення заборгованості по вже випущених називається рефінансуванням державного боргу.

Законодавче визначення державного боргу закріплено в ст. 2 Бюджетного кодексу України. Тому можна виокремити і правовий аспект змісту державного боргу. Державний борг - це загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань, включаючи боргові зобов'язання держави, що вступають у дію в результаті наданих гарантій за позиками або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору. Як бачимо, в цьому визначенні йдеться як про внутрішній, так і про зовнішній державний борг [3, ст. 2].

За строком дії розрізняють короткостроковий (до одного року), середньостроковий (від одного до п'яти років) і довгостроковий (5 і більше років) державний борг. Найважчими є короткострокові борги. По них через короткий час доводиться виплачувати основну суму з відсотками. Таку заборгованість можна пролонгувати (продовжити), але це пов'язано з виплатою відсотків. Державні органи намагаються консолідувати короткострокову й середньострокову заборгованість, тобто перетворити її на довгострокові борги, відклавши на тривалий строк виплату основної суми й обмежуючись щорічною виплатою відсотків.

За територіальністю державний борг поділяється на внутрішній і зовнішній. Зовнішній державний борг - це борг іноземним державам, організаціям і особам. Для країни він є найбільшим тягарем, тому що для його погашення держава повинна віддавати будь-які коштовні товари та робити певні послуги. Внутрішній державний борг - це борг держави своєму населенню (юридичним і фізичним особам). Такий борг призводить насамперед до перерозподілу доходів країни, виникнення певних змін в економічному житті [1, с. 252].

Обслуговування державного внутрішнього боргу України здійснюється Міністерством фінансів України через банківську систему України шляхом проведення операцій з розміщення облігацій внутрішніх державних позик, інших цінних паперів, їх погашення і виплаті доходу по них у вигляді відсотків та в іншій формі.

Серед заходів щодо управління й обслуговування державного боргу найбільш розповсюдженими у світовій практиці є: рефінансування, конверсія, консолідація, уніфікація, новація, відстрочення, анулювання.

Література

1. Фінансове право України: підручник / Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, І. Є. Криницький; за ред. М. П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 320 с.
2. Нечай А. А. Актуальні питання фінансового права: правові основи публічних накопичувальних фондів: монографія / А. А. Нечай. – Чернівці: Рута, 2004. – 376 с.
3. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 37-38. – Ст. 2.

УДК 342.922(043.2)

Лучок А. М., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Юринець Ю. Л., к.ю.н., доцент

ЗНАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

В Україні дуже актуальним є питання утворення та розвитку нормативно-правової бази, прийняття нових законів та інших джерел права, які змогли б якісно регулювати суспільні відносини, встановлювати нерозривний зв'язок між державою та людиною і забезпечити інтенсивний рух України у напрямку європейської правової системи. Для того, щоб забезпечити реальне удосконалення законів та інших нормативно-правових актів, необхідно почати з Основного Закону нашої держави - Конституції України. Саме проблема конституційної реформи постає дуже гостро і є надважливою на сьогоднішній день для української державності [1].

Реформування сучасної української Конституції умовно можна поділити на декілька основних періодів: перший період (1990–1996 роки) настав з моменту здобуття незалежності української держави, процесом підготовки проекту і прийняттям Конституції України; другий період (1996–2004 роки) став періодом становлення і функціонування Конституції України; третій період (2005 - донині) позначився процесом конституційної реформи, яка полягає у внесенні змін та доповнень до Конституції України, масштабною конституційною кризою 2007–2009 років і пошуком легітимних та легальних шляхів системного оновлення Основного Закону. Революційні події 2014 року вимагають нових підходів до періодизації конституційної реформи.

Прийняття Конституції України 28 червня 1996 р. стало основним здобутком першого періоду і, одночасно, точкою відліку другого періоду розвитку українського конституціоналізму. Паралельно з цією важливою для українського народу подією був прийнятий Закон України «Про